

POSTANOWIENIE

30 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Dończyk

na posiedzeniu niejawnym 30 grudnia 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa T.N., E.N. i D.P.
przeciwko Bankowi spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Banku spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie
z 14 marca 2024 r., IX Ca 1229/23,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. obciąża stronę pozwaną kosztami postępowania kasacyjnego, pozostawiając ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.**

UZASADNIENIE

Określone w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaganie uzasadnienia w skardze kasacyjnej wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania zostaje spełnione, jeśli skarżący wykaże, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być zatem osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek o charakterze publicznoprawnym, które – zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. – będą mogły stanowić podstawę oceny skargi kasacyjnej pod kątem przyjęcia jej do rozpoznania. Na tych jedynie przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W skardze kasacyjnej wniesionej od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie z 14 marca 2024 r. (sygn. akt IX Ca 1229/23), pełnomocnik pozwanego – Banku spółki akcyjnej w W. – oparł wnioski o jej przyjęcie do rozpoznania na przesłankach określonych w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c., tj. ze względu na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego (w skardze sformułowano 6 takich zagadnień) oraz istnienie potrzeby wykładni przepisów prawa - a mianowicie art. 385¹ § 1 i 2 k.c. - jak też z uwagi na oczywistą zasadność skargi kasacyjnej.

Odnosząc się do przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, wskazanych przez skarżącego we wniosku, Sąd Najwyższy stwierdza, że żadna z nich nie została wykazana w sposób uzasadniający uwzględnienie wniosku na podstawie art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c.

Co do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., skarżący powinien odpowiednio sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jureddyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ

35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14 i z 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14). W świetle ugruntowanego orzecznictwa zagadnienie prawne jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 września 2012 r., II CSK 180/12 oraz z 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16). Kwestia taka powinna spełniać wymagania stawiane zagadnieniu prawnemu przedstawianemu Sądowi Najwyższemu przez sąd drugiej instancji w razie powstania poważnych wątpliwości (art. 390 § 1 k.p.c. - zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 stycznia 2014 r., I UK 361/13 oraz z 14 września 2012 r., I UK 218/12), których nie można rozwiązać za pomocą powszechnie przyjętych reguł wykładni prawa (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 8 maja 2015 r., III CZP 16/15 oraz z 24 października 2012 r., I PK 129/12). Chodzi przy tym wyłącznie o poważne wątpliwości, wymagające zaangażowania Sądu Najwyższego, wykraczające poza poziom zwykłych wątpliwości prawnych, które powstają niemal w każdym procesie decyzyjnym stosowania prawa. W celu spełnienia przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie wystarczy samo sformułowanie pytania (pytań) do Sądu Najwyższego. Konieczne jest również zaproponowanie możliwych (odmiennych) odpowiedzi na postawione pytanie. Ograniczenie się do sformułowania pytania, wymagającego zdaniem skarżącego udzielenia odpowiedzi, nie wypełnia zatem dyspozycji wskazanego przepisu. (zob. m.in. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 grudnia 2011 r., II PK 183/11, z 20 grudnia 2011 r., II PK 207/11, z 9 stycznia 2017 r., II CSK 423/16 oraz z 16 maja 2018 r., II CSK 12/18). Wskazuje się na konieczność wskazania na występujące rozbieżności interpretacyjne przy rozstrzyganiu przedstawionego zagadnienia prawnego w orzecznictwie lub nauce prawa (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 10 maja 2018 r., I CSK 798/17, z 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 585/17 oraz z 8 kwietnia 2018 r., V CSK 577/17).

Co do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c., jej spełnienie wymaga wskazania przepisu prawa, którego wykładnia budzi wątpliwości, określenia

zakresu tej wykładni, podania, na czym polegają wątpliwości związane z rozumieniem przepisu oraz przedstawienia argumentacji przemawiającej za tym, że mają one rzeczywisty i poważny charakter, nie należą zaś do zwykłych wątpliwości związanych z procesem stosowania prawa. Wymagane jest także wykazanie, że treść i znaczenie przepisu nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni. Jeżeli podstawą wniosku w tym zakresie jest twierdzenie o występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżnościach wynikających z dokonywania przez sądy różnej wykładni przepisu, konieczne jest także wskazanie rozbieżnych orzeczeń, dokonanie ich analizy i wykazanie, że rozbieżność wynika z różnej wykładni przepisu (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 28 marca 2007 r., II CSK 84/07 oraz z 14 grudnia 2023 r., I CSK 6110/22). Należy podkreślić, że wątpliwości wskazane przez skarżącego muszą istnieć nadal w chwili orzekania w przedmiocie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Argumentacja dotycząca rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga przytoczenia przykładów orzeczeń, które wskazują na rzeczywistą rozbieżność w wykładni przepisów, występującą również w chwili orzekania w przedmiocie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 18 lipca 2024 r., I CSK 1225/23).

Należy podkreślić, że problemy prawne przedstawione przez skarżącego nie mają cech nowości wymaganej od istotnego zagadnienia prawnego uzasadniającego przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Kwestie te były przedmiotem wielokrotnych wypowiedzi Sądu Najwyższego w orzeczeniach wydanych, często w odniesieniu do zbliżonych treścią umów kredytowych, nie tylko na etapie wstępnej oceny. Wszystkie te zagadnienia zostały omówione i rozstrzygnięte w orzecznictwie sądowym, które często zapadało już po wniesieniu skargi kasacyjnej, ponieważ dotyczą one starszych spraw. W międzyczasie ukształtowało się orzecznictwo dotyczące tych problemów i w świetle obecnych orzeczeń, skarga jest nieaktualna, co uniemożliwia jej przyjęcie do rozpoznania. Podobnie należy ocenić przytoczone we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wątpliwości co do wykładni przepisów prawa.

W aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości abuzywny charakter zawartych w umowach kredytu frankowego typowych klauzul odsyłających do tabel kursowych banku przy przeliczeniu waluty obcej na złote polskie i odwrotnie. Tego typu klauzule nie wskazują obiektywnych kryteriów ustalania kursu waluty obcej, który jest jednostronnie ustalany przez bank, co pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron umowy kredytu (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 24 lutego 2022 r., II CSKP 45/22, z 21 listopada 2023 r., II CSKP 1602/22 i z 14 lutego 2025 r., II CSKP 1545/22). Ocena niedozwolonego charakteru postanowienia, jak i konsekwencje wynikające z jego eliminacji, wymagają odniesienia do chwili zawarcia umowy (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2). Co do zasady wyłączona jest też możliwość zastąpienia niedozwolonego postanowienia umownego odnoszącego się do sposobu określania kursu waluty obcej (w umowie kredytu indeksowanego czy denominowanego) innym sposobem określenia kursu waluty obcej (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 14 lutego 2025 r., II CSKP 1545/22 oraz z 28 lutego 2025 r., II CSKP 1277/24). Brak jest też jakichkolwiek podstaw do rozdzielenia postanowień dotyczących przeliczania waluty obcej na złote polskie i dokonywania ich odrębnej oceny prawnej (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22 i z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22).

Odnosząc się bardziej szczegółowo do uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał na konieczność wyjaśnienia czy dla oceny możliwości obowiązywania umowy kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego, po usunięciu postanowienia abuzywnego zgodnie z prawem krajowym, należy brać pod uwagę stan prawny z dnia zawarcia umowy, z dnia powstania sporu czy z dnia orzekania. Zagadnienie to nie spełnia wymogu istotności w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., albowiem zostało wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego. Ugruntowany jest pogląd, zgodnie z którym zarówno ocena niedozwolonego charakteru postanowienia, jak i konsekwencje wynikające z jego eliminacji, wymagają odniesienia do chwili zawarcia umowy. Zgodnie z uchwałą składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z

20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17 (OSNC 2019, nr 1, poz. 2), kwalifikacja postanowienia jako abuzywnego dokonywana jest na podstawie jego treści w kontekście stosunku prawnego ustalonego w momencie zawarcia umowy. Sankcja określona w art. 385¹ § 1 k.c. wywołuje skutek *ex tunc*, co oznacza, że postanowienie niedozwolone nie wywołuje skutków od chwili jego inkorporacji do treści kontraktu. W uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (OSNC 2021, nr 9, poz. 56) przyjęto, że eliminacja postanowienia abuzywnego może prowadzić do bezskuteczności całej umowy, jeżeli nie są spełnione przesłanki jej dalszego obowiązywania, w tym brak możliwości zastosowania regulacji zastępczej oraz brak wyrażonej w sposób świadomy i swobodny zgody konsumenta na związanie postanowieniem niedozwolonym. W konsekwencji, skoro bezskuteczność danego warunku działa od chwili zawarcia umowy, to także wykonalność umowy po jego usunięciu należy oceniać według stanu prawnego obowiązującego w tej samej chwili (zob. też m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 30 stycznia 2025 r., I CSK 602/24).

Jeżeli chodzi o możliwość usunięcia luki powstałej w umowie po postanowieniach abuzywnych niewiążących konsumenta to Sąd Najwyższy wyłączył dopuszczalność ich zastąpienia innymi przepisami, zwyczajami lub w drodze wykładni na podstawie art. 65 § 1 i 2 k.c. lub art. 56 k.c. w zw. z art. 41 prawa wekslowego albo art. 56 k.c. w zw. z art. 358 § 2 k.c. lub art. 56 k.c. w związku z innymi wskazanymi w skardze kasacyjnej przepisami (zob. np. wyroki z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22 i z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22). W tym zakresie Sąd Najwyższy uwzględnił orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, w którym wykluczono możliwość uzupełnienia luki w umowie w razie stwierdzenia nieuczciwego charakteru jednego z warunków umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, przez zmianę treści tego warunku poprzez wykładnię oświadczeń woli stron, co miałyby prowadzić do zastosowania w jego miejsce przepisów dyspozytywnych (zob. wyroki z 3 października 2019 r., C-260/18, K. Dziubak, i J. Dziubak, ECLI:EU:C:2019:819, z 14 czerwca 2012 r., C-618/10, Banco Español de Crédito, ECLI:EU:C:2012:349, z 26 marca 2019 r., C-70/17, Abanca, ECLI:EU:C:2019:250, z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13, Kásler, ECLI:EU:C:2014:282 i z 2 września 2021 r., C-932/19, OTP Jelzálogbank,

ECLI:EU:C:2021:673). Taki zabieg prowadziłby do zmiany treści klauzuli indeksacyjnej, prowadząc do zmiany jej rozumienia. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, art. 5 i 6 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. WE L 95, s. 29, dalej: „dyrektywa 93/13”) należy interpretować w ten sposób, że stoją one na przeszkodzie temu, by sąd krajowy, który stwierdził nieuczciwy charakter warunku umowy, dokonał wykładni tego warunku w celu złagodzenia jego nieuczciwego charakteru, nawet jeśli taka wykładnia odpowiadałaby wspólnej woli stron. Artykuł 6 ust. 1 ww. dyrektywy należy interpretować w ten sposób, że niezgodny z tym artykułem jest przepis prawa krajowego dający sądowi możliwość uzupełnienia umowy przez zmianę treści owego warunku. Możliwość taka istniałaby tylko w przypadku, gdyby stwierdzenie nieważności nieuczciwego warunku zobowiązywało sąd do unieważnienia umowy w całości, narażając tym samym konsumenta na szczególnie niekorzystne konsekwencje (zob. wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 18 listopada 2021 r. C-212/20, M.P., B.P. przeciwko "A", pkt 72, ECLI:EU:C:2021:934 i z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, Bank BPH, pkt 57, ECLI:EU:C:2021:341 i postanowienie z 4 lutego 2021 r., CDT, C-321/20, ECLI:EU:C:2021:98, pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo). Uwzględniając to stanowisko, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęto, że art. 65 k.c., choć przydatny przy wykładni oświadczeń woli, nie może być wykorzystany do sanowania klauzuli abuzywniej – nie służy bowiem konstruowaniu nowych postanowień, lecz interpretacji już złożonych (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 941/22, z 25 lipca 2023 r., II CSKP 1487/22 i z 6 września 2024 r., II CSKP 1644/22).

Kolejne zagadnienie dotyczy tego, czy jeżeli bez abuzywnego postanowienia umowa kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego nie może obowiązywać, to dochodzi do automatycznej jego substytucji normą dyspozytywną, o ile tylko zastosowanie środków krajowych zapewnia doprowadzenie do sytuacji jaka miałyby miejsce, gdyby umowa nie zawierała tego abuzywnego postanowienia. Również to zagadnienie zostało szczegółowo wyjaśnione w orzecznictwie. W szczególności w uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego (zasady prawnej) z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 (OSNC 2021, nr 9, poz. 56)

wskazano, nawiązując do wcześniejszego orzecznictwa, w tym orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zob. w szczególności wyrok TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, Justyna Dziubak p. Raiffeisen Bank International AG, ECLI:EU:C:2019:819), że zastąpienie niedozwolonego postanowienia umownego odnoszącego się do sposobu określania kursu waluty obcej (w umowie kredytu indeksowanego czy denominowanego) innym sposobem określenia kursu waluty obcej wchodzi w rachubę tylko wtedy, gdy (koniunkcja przesłanek): 1) po wyłączeniu klauzuli abuzywnej umowa nie może obowiązywać, o czym decyduje obiektywne podejście w świetle prawa krajowego, a zatem wola jednej ze stron, w tym konsumenta, nie ma w tym zakresie rozstrzygającego znaczenia; 2) całkowity upadek umowy naraża konsumenta na „szczególnie niekorzystne konsekwencje”, w świetle okoliczności istniejących w czasie sporu lub możliwych wówczas do przewidzenia, z uwzględnieniem rzeczywistych i bieżących interesów konsumenta i z zastrzeżeniem, że do celów tej oceny decydująca jest wola wyrażona przez konsumenta w tym względzie; 3) istnieje przepis dyspozytywny albo przepis „mający zastosowanie, gdy strony danej umowy wyrażą na to zgodę”, który mógłby zastąpić wyeliminowane niedozwolone postanowienie umowne, umożliwiając utrzymanie umowy w mocy; jeżeli niedozwolone postanowienie umowne odzwierciedlało obowiązujący przepis ustawowy mający zastosowanie w przypadku porozumienia stron, w rachubę wchodzi także zastąpienie niedozwolonego postanowienia „tym stanowiącym punkt odniesienia przepisem ustawowym w nowym brzmieniu przyjętym już po zawarciu umowy”. Tymczasem przedstawione we wniosku rozważania skarżącego dotyczące możliwości substytucji nieuczciwych klauzul kursowych odwołaniem do kursu średniego Narodowego Banku Polskiego nie uwzględniają koniecznego warunku tego rodzaju zastąpienia, zgodnie z którym – w świetle powołanego utrwalonego orzecznictwa – wchodzi ono w rachubę tylko wtedy, gdyby jego brak narażał konsumenta, przez upadek umowy w całości, na szczególnie niekorzystne skutki, przy czym decydujące w tym zakresie jest zdanie konsumenta.

Kolejne zagadnienie z tym związane sformułowane przez skarżącego dotyczy w szczególności oceny czy art. 358 § 2 k.c. stanowi szczegółowy przepis dyspozytywny, który może znaleźć zastosowanie w miejsce klauzuli umownej

uznanej za abuzywną, określającej sposób ustalania kursu waluty obcej (franka szwajcarskiego) w ramach mechanizmu indeksacyjnego stosowanego przy wypłacie i spłacie kredytu. W świetle aktualnego orzecznictwa Sądu Najwyższego (zob. np. wyroki z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr 2, poz. 20 i z 26 kwietnia 2024 r., II CSKP 150/24), jak również Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zob. m.in. wyrok z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, I.W. przeciwko Bank BPH S.A., ECLI:EU:C:2021:341) art. 358 § 2 k.c. nie może być traktowany jako przepis, który z mocy prawa lub w ramach mechanizmu dyspozytywności zastępuje postanowienie abuzywne w umowie konsumenckiej. Zastosowanie tego przepisu wymaga każdorazowej oceny jego adekwatności w konkretnym stosunku obligacyjnym, z uwzględnieniem woli konsumenta oraz zasad wynikających z Dyrektywy 93/13. Przepis ten nie może być wykorzystany w sposób prowadzący do utrzymania w mocy umowy zawierającej nieuczciwe warunki, bez uprzedniego wyrażenia świadomej i dobrowolnej zgody przez konsumenta. Zakres zastosowania omawianego przepisu ogranicza się bowiem do zobowiązań rzeczywiście wyrażonych w walucie obcej, a nie takich, w których waluta pełni wyłącznie funkcję przeliczeniową. Kredyty indeksowane do waluty obcej, w których zobowiązanie pierwotnie wyrażone jest w złotych, a waluta obca pełni jedynie rolę mechanizmu waloryzacyjnego, nie spełniają tej przesłanki, co wyklucza automatyczne zastosowanie art. 358 § 2 k.c. Dodatkowo, należy zauważyć, że przepis ten wszedł w życie dopiero w dniu 24 stycznia 2009 r., a brak jest przepisów intertemporalnych, które pozwalałyby na jego zastosowanie do umów zawartych przed tą datą. Stanowisko Sądu Najwyższego w tym zakresie pozostaje jednoznaczne i konsekwentne, co potwierdza wyrok z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, w którym wskazano, że przepisy prawa nie mogą działać retroaktywnie, w szczególności w kontekście zastępowania niedozwolonych postanowień umownych w relacjach konsumenckich.

Kolejne zagadnienie dotyczy oceny czy przy unieważnieniu umowy o kredyt indeksowany do waluty obcej z powodu abuzywnej klauzuli kursowej należy brać pod uwagę tylko oświadczenie kredytobiorcy, czy także zgodność rozstrzygnięcia z celem dyrektywy 93/13. W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej nie budzi wątpliwości, że niedozwolony charakter postanowień

umownych może prowadzić do stwierdzenia nieważności umowy. Tak będzie zwłaszcza w razie abuzywności klauzul waloryzacyjnych zawartych w umowie kredytu, gdyż doprowadziłoby to nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również - pośrednio - do zaniknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją przedmiotowego kredytu do waluty (zob. wyroki TSUE z 3 października 2019 r., C-260/18, Kamil Dziubak, Justyna Dziubak p. Raiffeisen Bank International AG, ECLI:EU:C:2019:819 i z 14 marca 2019 r., C-118/17, Zsuzsanna Dunai p. ERSTE Bank Hungary Zrt., ECLI:EU:C:2019:207). W orzecznictwie TSUE przyjmuje się również, że skoro warunkiem nieuczciwym jest warunek dotyczący ustalenia ostatecznej kwoty kredytu w walucie obcej, sąd uznaje za określający główny przedmiot umowy w rozumieniu art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13, to utrzymanie rozpatrywanej umowy kredytu w mocy po usunięciu tego warunku nie wydaje się prawnie możliwe i to niezależnie od nieuczciwego charakteru innych warunków, takich jak te określające sposób przeliczania waluty na potrzeby spłaty (zob. postanowienie TSUE z 30 maja 2024 r., C-325/23, JF i OP przeciwko Deutsche Bank Polska S.A., ECLI:EU:C:2024:453). Z tej perspektywy nie budzi wątpliwości, że nieważność umowy nie jest sprzeczna z celem dyrektywy 93/13. Jednocześnie nie można przyjąć, że podstawą dla stwierdzenia nieważności przez Sąd drugiej instancji było samo oświadczenie kredytobiorcy, jak zakłada skarżący.

Pozwany domagał się wykładni art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w kontekście rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego dotyczących umów kredytów indeksowanych do franka szwajcarskiego. Kluczowe pytanie dotyczy tego, czy w przypadku uznania jednostronnego ustalania kursu franka szwajcarskiego przez bank za naruszające interesy konsumenta, abuzywność obejmuje wyłącznie klauzulę kursową, czy też wszystkie postanowienia dotyczące indeksacji kredytu, w tym klauzulę ryzyka walutowego. W aktualnym orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi wątpliwości, że klauzula ryzyka walutowego i klauzula kursowa określająca przeliczenie zobowiązań stron (w ramach przyjętego w umowie mechanizmu waloryzacji) są ze sobą ściśle powiązane. Ma to istotne znaczenie z perspektywy oceny, czy określają one główne świadczenia stron, czy zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, a także w kontekście możliwości

utrzymania umowy w mocy. Rozszczępienie tych klauzul jest zabiegiem sztucznym, ponieważ klauzula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli kursowej określającej przeliczenie zobowiązań stron celem ustalenia wysokości ich świadczenia. Z kolei klauzula kursowa nie ma racji bytu w umowie, w której nie zastosowano mechanizmu przeliczeniowego i wynikającego z niego narażenia konsumenta na ryzyko kursowe. (zob. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22, i z 29 listopada 2023 r., II CSKP 1460/22 i dalsze powołane tam orzecznictwo).

W najnowszym orzecznictwie Sądu Najwyższego nie budzi również wątpliwości, że w razie stwierdzenia nieważności umowy kredytowej zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem, konsument jest uprawniony do domagania się od przedsiębiorcy zwrotu świadczeń spełnionych przez konsumenta w wykonaniu tej umowy oraz odsetek za opóźnienie od momentu upływu terminu nałożonego na danego przedsiębiorcę do wykonania tego zobowiązania, po tym jak przedsiębiorca ten otrzyma wezwanie do zwrotu tego świadczenia (zob. np. wyrok Sądu Najwyższego z 14 lutego 2025, II CSKP 1996/22). Takie stanowisko wynika z jednolitego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zob. wyroki z 15 czerwca 2023 r., C-520/21, Arkadiusz Szcześniak p. Bankowi M. SA, ECLI:EU:C:2023:478, z 7 grudnia 2023 r., C-140/22, SM, KM przeciwko mBank S.A., ECLI:EU:C:2023:965 i z 14 grudnia 2023 r., C-28/22, TL i WE p. Syndykowi masy upadłości Getin Noble Bank S.A., dawniej Getin Noble Bank S.A., ECLI:EU:C:2023:992). W odniesieniu do ustalenia ustania stanu bezskuteczności umowy zawierającej postanowienia niedozwolone, istotnego dla ustalenia chwili powstania stanu opóźnienia w spełnieniu świadczenia banku na rzecz kredytobiorcy-konsumenta, w wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 7 grudnia 2023 r., C-140/22, SM, KM przeciwko mBank S.A., uznano, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, że w kontekście uznania nieważności w całości umowy kredytu hipotecznego zawartej z konsumentem przez instytucję bankową ze względu na to, iż umowa ta zawiera nieuczciwy warunek, bez którego nie może ona dalej obowiązywać, stoją one na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą wykonywanie praw, które konsument wywodzi z tej dyrektywy, jest uzależnione od złożenia przez tego konsumenta

przed sądem oświadczenia, w którym twierdzi on, po pierwsze, że nie wyraża zgody na utrzymanie w mocy tego warunku, po drugie, że jest świadomy z jednej strony faktu, że nieważność wspomnianego warunku pociąga za sobą nieważność wspomnianej umowy, a z drugiej - konsekwencji tego uznania nieważności, i po trzecie, że wyraża zgodę na uznanie tej umowy za nieważną, nadto, że stoją na przeszkodzie temu, aby rekompensata żądana przez danego konsumenta z tytułu zwrotu kwot, które zapłacił on w wykonaniu rozpatrywanej umowy, została pomniejszona o równowartość odsetek, które ta instytucja bankowa otrzymałaby, gdyby umowa ta pozostała w mocy. Natomiast w wyroku Trybunału Sprawiedliwości z 14 grudnia 2023 r., C-28/22, TL, WE przeciwko Syndykowi masy upadłości Getin Noble Bank S.A., dawniej Getin Noble Bank S.A. Trybunał wskazał, że art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13 stoją na przeszkodzie wykładni sądowej prawa krajowego, zgodnie z którą w następstwie uznania za nieważną umowy kredytu hipotecznego zawartej przez przedsiębiorcę z konsumentem z uwagi na zawarte w tej umowie nieuczciwe warunki termin przedawnienia roszczeń tego przedsiębiorcy wynikających z nieważności rzeczony umowy rozpoczyna bieg dopiero od dnia, w którym staje się ona trwale bezskuteczna, podczas gdy termin przedawnienia roszczeń tego konsumenta wynikających z nieważności tej umowy rozpoczyna bieg w chwili, w której dowiedział się on lub powinien dowiedzieć się o nieuczciwym charakterze warunku powodującego tę nieważność. W orzecznictwie Sądu Najwyższego, uwzględniającym już wyżej powołane orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 3 grudnia 2024 r., II CSKP 1803/22), stwierdzono, że już z uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasady prawnej – z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21 wynika, że kredytodawca może żądać zwrotu swego świadczenia jako nienależnego dopiero od chwili, w której umowa kredytu stała się trwale bezskuteczna. Chwilą tą jest odmowa potwierdzenia przez konsumenta klauzuli abuzywnej (bez której umowa nie może obowiązywać) albo upływ rozsądnego terminu do jej potwierdzenia, przy czym wystąpienie przez konsumenta - choćby pozasądowo - z żądaniem restytucyjnym zakładającym trwałą bezskuteczność (nieważność) całej umowy, może być uznane za dorozumianą odmowę potwierdzenia klauzuli i akceptację konsekwencji upadku umowy, prowadzącą do jej trwałej bezskuteczności

(nieważności). Wymaganiu temu czyniłoby zadość również proste oświadczenie, także pozasądowe, że konsument jest świadomy konsekwencji upadku umowy. Co do zasady, już samo wystąpienie przez konsumenta - choćby pozasądowo - z żądaniem restytucyjnym zakładającym trwałą bezskuteczność (nieważność) całej umowy, stanowi dorozumianą odmowę potwierdzenia klauzuli i akceptację konsekwencji upadku umowy, prowadząc do jej trwałej bezskuteczności (nieważności). Wyrażenie tej woli może nastąpić w każdy sposób (art. 60 k.c.), w tym dorozumiany, jeżeli zachowanie konsumenta, ujmując rzecz rozsądnie, stwarza podstawę do przyjęcia, że świadomie i stanowczo kwestionuje on niedozwolone postanowienia umowne oraz nie wyraża zgody na ich utrzymanie, względnie substytucję (zob. też szerzej wyrok Sądu Najwyższego z 10 listopada 2025 r., II CSKP 2392/22). Jeżeli zakwestionowanie abuzywnej klauzuli wyraża się w sformułowaniu (dochodzeniu) roszczenia pieniężnego, nie ma znaczenia zakres roszczenia, z jakim wystąpił konsument; istotne jest natomiast, czy w rozsądnej ocenie ze stanowiska procesowego lub przedprocesowego sformułowanego przez konsumenta wynika świadomy i stanowczy brak zgody na związanie klauzulą, która w ocenie konsumenta ma charakter abuzywny, oraz brak akceptacji jej ewentualnego zastąpienia. Stanowisko to znalazło także potwierdzenie w wyroku Sądu Najwyższego z 12 września 2025 r., II CSKP 2114/22, w którym podkreślono znaczenie wyroków Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wydanych na podstawie art. 267 TFUE, a które ujednolica wykładnię i rzutują na stosowanie przepisów prawa Unii nie tylko w sprawie, w której zostały wydane, lecz we wszystkich sprawach, w których przepisy te mogą znaleźć zastosowanie. Wskazano jednocześnie, że z mocy zasady skuteczności, na sądach krajowych spoczywa powinność wykładni przepisów prawa krajowego zgodnej z postanowieniami dyrektyw unijnych, tak dalece, jak to możliwe, co może implikować konieczność zmiany dotychczasowej wykładni prawa krajowego, jeżeli okazałaby się niezgodna z prawem Unii w interpretacji przyjętej przez Trybunał w wyroku wydanym na podstawie art. 267 TFUE.

Co do przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. należy podkreślić, że w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w ogóle pominięto jej uzasadnienie, zatem ta przesłanka nie została wykazana.

W świetle powyższego Sąd Najwyższy stwierdza, że skarżący nie wykazał, aby w dacie orzekania w przedmiocie przedsądu istniała potrzeba ponownego odniesienia się do wskazanych przepisów oraz poruszonej problematyki. Argumenty zawarte we wniosku, zestawione z motywami zaskarżonego wyroku oraz uwzględniając aktualny dorobek orzeczniczy Sądu Najwyższego, nie wskazują na konieczność kolejnej wypowiedzi w objętej nim materii – z uwzględnieniem publicznoprawnego charakteru skargi kasacyjnej oraz jej funkcji wykraczającej poza ochronę interesu indywidualnego.

Wskazać należy również, że nie zachodzi nieważność postępowania, którą Sąd Najwyższy bierze pod rozwagę – w granicach zaskarżenia – z urzędu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach postępowania kasacyjnego – na stosowny wniosek zawarty w odpowiedzi na skargę kasacyjną – orzeczono na podstawie art. 108 § 1 k.p.c., obciążając nimi na podstawie art. 98 § 1 w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c. stronę pozwaną, która przegrała sprawę w postępowaniu kasacyjnym.

Dariusz Dończyk

(R.N.)

[SOP]